

O O P E R

Mustlasplika kütkes

Georges Bizet`
"Carmen",

esietendus 24. aprillil Estonias.

Lavastaja Albert-Andre Lheureux
 (Belgia), dirigent Paul Mägi,
 peaosades Riina Airene (Carmen),
 Jurijs Aladins (don Jose; Läti), Jassi
 Zahharov (Escamillo).

Tänaste Estonia võimaluste ja koosseisu juures on "Carmeni" lavastus õnnestumine, millele võib ennustada suurt publikumenu. **Riina Airene** näol on teatril olemas aga tõusev täht, kel on eeldusi laulda ja mängida Carmen roll sama jõuliseks nagu **Urve Tautsil** paarkümmend aastat varem.

"Carmen" on ooper ebakonventsionaalsest armastusest, kuid mitte ainult sellest. Mind on "Carmeni" puhul alati võlunud tema anarhistlik ja teatud mõttes isegi nihilistlik rõhuasetus. Mustlasühiskonna meelsust, mentaliteeti võib ju iseloomustada anarhismist lähtuvalt, ning nende suhe muu maailmaga baseerub sageli üldtunnustatud moraalsete ja poliitiliste väärtuste eitamisel. Ajal, mil Bizet oma ooperit kirjutas, oli anarhistlik liikumine kujunenud juba arvestatavaks poliitiliseks jõuks ning dramaatilise mustlasromantismi kasutamine võis heliloojale olla lähtekohaks oma ajastut vaimustanud ideede väljendamiseks. Kui teises vaatuses laulab koor vabadusest, siis peaks meenutama, et Pariisi Kommuuni järgne Prantsuse riik oli tolle sajandi kõige reaktiooniliseimaid. Ent armu- ja moraalnormid määrab siis poolilm, kelle jaoks samasugused kombad ühiskonnas madalamal astmel seisva kihi puhul ei tule kõne allagi. See oli

üks põhjusi, miks "Carmeni" esietenduse publik 1875. aastal ooperisse külmalt suhtus. Ta nägi laval peeglit ja ahhetas. Provintslikusse Sevillasse viidud ooperi tegelased oleksid vabalt võinud tegutseda Pariisi mondäänsetes salongides.

Osatäitjad

Carmen on paheline idealist. Tema moraal tõukub ja toitub ainult tema kirest. Füüsilise veetlusega saavutab ta kõik. Riina Airene osatäitmises on talitsetud kirge ning hääles tundevarjundeid, mis ulatuvad taltsast kodukanast ehtsa traagikani ooperi finaalis. Esimese vaatuse flirtimissteenesis on Airene lihtsalt oivaline. Airene rohkem laulab kui näitleb. Sama võib öelda ka **Jurijs Aladinsi** kohta, kuid vokaalselt kandvuselt on Airene oma partnerist üle. Don Jose saatuses on etendada naiivset maksimalisti ning vaatamata Aladinsi mõningasele lavalisele kammitsetusele ta siiski sobib sellesse rolli. Vokaalselt valitseb lava aga **Jassi Zahharovi** Escamillo.

Zahharov, viimaste aastate ehk huvitavaim leid eesti ooperimaailmas, kujundab toredoori osa peamiselt häälega, kuid see-eest millise häälega! Selle jõulisus, mahlakus ja nüansseeritus on silmapaistval tasemel (aaria teises vaatuses), ning kui lisada veel miimika ja zhestid, on loodud majesteetlik härjavõitleja kuju, mis väheke kordab Zahharovi eelmist suurrolli "Nabucco".

Lheureux` lavastus on hoogne ja tulvil pitoreskseid misanstseene. Ooperi finaali langeb küll ülipateetilisse sümbolikas (tapetud Carmen ristilööduna). Hästi on lahendatud massistseenid ja koori liikumised; laval ei teki mo-

stava armulugu rahvusooperis

HARRI ROSPU

siinkohal ei peatu). Loomuliku uljusega mõjub tänavapoiste koor Eesti Poistekoori lauljatelt.

Kostüümid

Estonia orkester andis endast esitendusel ilmselt parima, kuigi tuli ette tempolisi ja muid ebatäpsusi, eriti neljandas vaatuses. Ometi ei saa võrrelda nüüdse orkestri taset kümnenääd keskaegse omaga, mil mängijate professionaalsus palju soovida jättis. Lavastuse suurim kordaminek on aga kostüümid (**Gerard Audier** Prantsusmaalt). Neis on täpselt tabatud ajastu stiili. Nii-õelda pariisilikule kodanlikule moele (kleitidel turnüür) vastandatakse lihtrahva puhthiispaanialik riietus koos lokaalsete aksessuaaridega (mantiljad, pitsid, meestel laiad kübarad ja pearätid jne). Sügavad mustad, kuldsed, punased värvid on hispaanialiku karakteri iseloomustamiseks sobivaimad ja tüüpilisemad. Ka lavastuse üldkujundus (**Liina Keevallik**) on läbi viidud punakas-pruunis koloriidis, ent sel puudub kostüümidele vääriline sära. Kuulsin juhuslikult, et plankaed peaks sümboliseerima härjavõitluse areeni või tubakavabrikut ümbritsevat tارا. Plankaed kui vaese elu tunnusmärk? Kahtlen, kas nii staatiline lattmoodustus midagi sellist siiski väljendab. Pigem väljendab ta juhuslikkust.

Pärast Verdi "Don Carlost", "Traviat" ja "Nabuccot" on Estonia taas näidanud oma suutlikkust. Järgnevate etendustega lisandub kindlasti uut lavajulgust ning paraneb lava ja orkestri vaheline koostöö. Bizet' meloodiad sellest ainult võidavad, ja nii ka publik.

HARRY LIIVRAND

DUETT TEISEST VAATUSEST: Carmen (Riina Airene) ja Escamillo (Jassi Zahharov).

mente, kus vaatajal saalis oleks igav. Ei saa lahti tundeist, et mõni kord on lavastaja gruppide paigutamisel lähtunud 19. sajandi maalikunsti kuulsatest kompositsioonidest. Lavastuse struktuuris ei veennud mind küll väga esimene ja kolmanda vaheaja

asendamine flamencotantsijate esinemisega. See pole etteheide tantsijatele, kellele ainult komplikatsioonid, vaid küsimus lavastajale. Praegu astuvad neli tantsijannat lavale justkui eikuski, olemata loogiliselt seotud ooperi kanvaaga (flamenco filosoofial ma